

ENFLASYON DÜZELTMESİNE TABİ TUTULMUŞ AMORTİSMANA TABİ OLMAYAN İKTİSADİ KIYMETLERİN ELDEN ÇIKARILMASI/SATIŞI SONUCUNDA ZARAR OLMASI DURUMUNDA ZARARA ETKİ EDEN 2003 YILI ENFLASYON DÜZELTMESİNİN K.K.E.G.

ENFLASYON DÜZELTMESİNE TABİ TUTULMUŞ AMORTİSMANA TABİ OLMAYAN İKTİSADİ KIYMETLERİN ELDEN ÇIKARILMASI / SATIŞI SONUCUNDA ZARAR OLMASI DURUMUNDA ZARARA ETKİ EDEN 2003 YILI ENFLASYON DÜZELTMESİ FARKININ K.K.E.G. OLMASI GEREKTİĞİ VE UYGULAMA ÖRNEKLERİ

Güray ÖĞREDİK

Serbest Muhasebeci Mali Müşavir
Mazars&Denge Denetim YMM A.Ş.

Lebib Yalkın Mevzuat Dergisi, Aralık 2006

1- GİRİŞ

Çalışmamızda, Vergi Usul Kanunu'nun Geçici 25. maddesinin (I) bendinde yer alan; "Bu madde uyarınca düzeltilen kalemlerin elden çıkarılması halinde, bunlara ilişkin enflasyon düzeltme farkları maliyet bedeli addolunur. Şu kadar ki, amortismanına tabi olmayan kıymetlerin düzeltilmiş değerinin altında bir bedelle satılması halinde, düzeltilmiş değerle düzeltme öncesi değer arasındaki farka isabet eden zarar, gelir veya kurumlar vergisi matrahının tespitinde dikkate alınmaz" hükmü, işletmelerde elden çıkarılması veya satışı muhtemel çeşitli amortismanına tabi **olmayan** iktisadi kıymetler açısından incelenecektir.

2- ÇALIŞMAMIZ AÇISINDAN ENFLASYON DÜZELTMESİ HAKKINDA KISA HATIRLATMA

Bilindiği gibi, V.U.K.'nin Geçici 25. maddesinde 2003 yılı bilançosunun düzeltilmesi hakkında, mükerrer 298. maddesinde ise 2004 yılı ve bundan sonrası için yapılacak enflasyon düzeltmeleri ile ilgili hususlar açıklanmıştır. 2003 yılı bilançosunun düzeltilmesi sonucunda işletmelerin söz konusu yılla ilgili vergi beyanları açısından herhangi bir değişiklik olmamıştır. Yani, V.U.K. Geçici madde 25 kapsamında yapılan düzeltme sonucunda kâr oluşmuşsa 2003 yılı beyanları açısından vergilendirilmemiş, zarar oluşmuşsa da yine 2003 beyanları açısından mali zarar olarak kabul edilmemiştir. Söz konusu Kanun maddeleri ile ilgili olarak ta bir çok genel tebliğ ve sirküler yayınlanmıştır. Uygulamaya yön verici bu düzenlemelerde V.U.K. Geçici Madde 25/(I) bendinin nasıl uygulanacağına dair herhangi bir açıklama yapılmamış ve örnek verilmemiştir.

Bu şekilde bir kanuni düzenlemenin sadece 2003 yılı enflasyon düzeltmesi farkları için öngörülmesinin nedeni ise, söz konusu aktif değerlerin düzeltilmesi sonucunda oluşan maliyet bedeli artışlarına bağlı kârların vergiye tabi tutulmamasıdır. Bilindiği gibi 2003 yılı enflasyon düzeltmesi sonucu oluşan aktif değerlerdeki artışlar 698 Enflasyon Düzeltmesi Hesabının alacağına kaydedilmişti ve düzeltme sonucunda da 698 Enflasyon Düzeltmesi Hesabı alacak bakiye veriyse bu bakiye 570 Geçmiş Yıllar Kârları hesabına devredilmişti.

Ancak, işletmelerin aktifinde yer alan ve elden çıkarılması veya satılması mümkün olan iktisadi kıymetler açısından çok önemli olan bu maddenin, enflasyon düzeltmesi hengesinin içinden zar zor çıkan ve inşallah bundan sonra uygulamak zorunda kalmayız dileğinde bulunan mükellefler, muhasebeciler, mali müşavirler açısından uygulamada biraz geri planda kaldığını düşünmekteyiz.

Söz konusu madde, eğer satışları **zararla** sonuçlanacak olursa; hisse senetleri, mali duran varlıklar, boş arsa ve araziler, stoklar, işletmede çeşitli nedenlerle amortismanına tabi tutulmayan duran varlıklar, yap/sat tarzı özel inşaat işleri sonucunda teslim edilecek inşaat işleri ile yakın ilişkilidir.

3- KONU HAKKINDA ULAŞILAN BİR MUKTEZA VE KANUNEN KABUL EDİLMİYEN ZARAR NASIL HESAPLANMALIDIR SORUSU HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİMİZ

İstanbul vergi dairesi başkanlığı tarafından verilen, 19.04.2006 tarihli bir mukteza aşağıdaki gibidir. [1]

“İlgi dilekçenizde; özel inşaat işi ile iştirak ettiğiniz, 31/12/2003 ve 31/12/2004 tarihli bilançolarınızı enflasyon düzeltmesine tabi tuttuğunuz, emtia niteliğinde olan ve satılmayan dairelerin maliyet bedellerinin düzeltme sonucunda artması nedeniyle satış kâr/zararının nasıl hesaplanacağı konusunda tereddüt olduğundan görüşümüz sorulması üzerine konu Bakanlık Makamına iletilmiştir.

Konu ile ilgili olarak Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Başkanlığından alınan 05/04/2006 tarih, B.07.1.GİB.0.29/2968-298-514/24610 sayılı yazıda;

“Vergi Usul Kanununun geçici 25 inci maddesinin (1) bendinde, bu madde uyarınca düzeltilen kalemlerin elden çıkarılması halinde, bunlara ilişkin enflasyon düzeltme farklarının maliyet bedeli addolunacağı şu kadar ki, amortismanına tâbi olmayan kıymetlerin düzeltilmiş değerinin altında bir bedele satılması halinde, düzeltilmiş değerle düzeltme öncesi değer arasındaki farka isabet eden zararın, gelir veya kurumlar vergisi matrahının tespitinde dikkate alınmayacağı ifade edilmiştir.

Söz konusu şirketin emtia niteliğindeki dairelerinin elden çıkarılması halinde, oluşan kâr/zarar, bu işlemden önce yapılmış en son düzeltme işlemi baz alınarak belirlenecektir.

Buna göre, satış kâr veya zararı, dairelerin elden çıkarıldığı tarihten önce gerçekleştirilen en son enflasyon düzeltme işlemine göre tespit edilecek olup, düzeltilmiş değer ile elden çıkarma değeri arasındaki farkın negatif çıkması (satışın zararla sonuçlanması) durumunda ortaya çıkan zararın, 31/12/2003 tarihli düzeltilmiş bilançodaki değer ile satış değeri arasındaki fark kadarlık kısmı kurumlar vergisi matrahının hesaplanmasında kanunen kabul edilmeyen gider olarak dikkate alınacaktır.” denilmektedir.

Söz konusu muktezanın kilit cümlesi en sonundadır. “....(satışın zararla sonuçlanması) durumunda ortaya çıkan zararın, 31/12/2003 tarihli düzeltilmiş bilançodaki değer ile satış değeri arasındaki fark kadarlık kısmı kurumlar vergisi matrahının hesaplanmasında kanunen kabul edilmeyen gider olarak dikkate alınacaktır” denilmektedir.

Kanun maddesinde ise kıyaslanacak tutar şu şekilde ifade edilmektedir, “....düzeltilmiş değerinin altında bir bedelle satılması halinde, düzeltilmiş değerle düzeltme öncesi değer arasındaki farka isabet eden zarar,....” K.K.E.G. olacaktır.

- Mukteza metninde, 31.12.2003 tarihli enflasyon düzeltmesine tabi tutulmuş bilançodaki **düzeltilmiş değer ile satış değeri**arasındaki fark kadarlık kısım,
- Kanun metninde ise, **düzeltilmiş değer ile düzeltme öncesi değer arasındaki farka** isabet eden kısım, satış zararından ayıklanacak ve K.K.E.G. olacaktır.

Her iki metinde 2003 düzeltilmiş değerini esas almakta ama bunu farklı tutarlarla mukayese etmektedir. Birisi satış değeri ile diğeri ise ilk maliyet (düzeltme öncesi) değeri ile mukayese etmektedir.

Kanun metninde zararın ne zaman ortaya çıkacağı açıklanmıştır. Söz konusu enflasyon düzeltmesine tabi tutulmuş amortismanına tabi olmayan iktisadi kıymet, düzeltilmiş değerinin altında bir bedelle satılırsa satış zararı oluşacaktır. Elbette bu bilinen bir gerçektir. **Öyleyse ilk dikkat edilecek husus şu olmalıdır; satış bedeli, iktisadi kıymetin 2003 enflasyon düzeltmesi sonrası ulaşılan maliyet bedelinden az mıdır, fazla mıdır? Fazla ise zaten bu Kanun maddesi açısından K.K.E.G. olacak bir zarar ayrıştırması yapılmasına gerek yoktur.**

Mukteza da, 2003 düzeltilmiş değeri satış bedeli ile mukayese edilmektedir. Kanun maddesinde ise düzeltilmiş değer ile düzeltme öncesi değer mukayese edilmektedir. Örneğin; ilk maliyeti 10.000 YTL olan, 2003 düzeltmesi sonrası 13.000 YTL olan, 2004 düzeltmesi neticesinde de 14.000 YTL olan bir iktisadi kıymet, 11.000 YTL'ye satılırsa, K.K.E.G. olması gereken zarar nasıl hesaplanacaktır?

Muktezaya göre karşılaştırma yapacak olursak; 2003 düzeltilmiş değeri 13.000 YTL, satış değeri ise 11.000 YTL. İki tutar arasındaki fark 2.000 YTL. Bu durumda satış zararı olan (14.000 – 11.000) 3.000 YTL'nin 2.000 YTL'si kanunen kabul edilmeyen bir zarardır.

Kanun maddesine göre; düzeltilmiş değer ile (13.000), düzeltme öncesi değer (10.000) arasındaki farka (3.000) isabet eden zarar K.K.E.G. olmalıdır. Satış zararımız (14.000 – 11.000) 3.000 YTL'dir. Bu durumda 3.000 YTL K.K.E.G. mi olmalıdır?

İktisadi kıymetin maliyet bedeli 4.000 YTL artırılmıştır. Bunun 3.000 YTL'si, vergiye tabi kazançta dikkate alınmayan (gelir yazılmayan) 2003 yılından, 1.000 YTL'si ise vergiye tabi kazançta dikkate alınan (gelir yazılan) 2004 yılından gelmektedir. Gerek vergilendirmenin temel mantığı gereği olsun ve gerekse V.U.K. Geçici Madde 25/(I)'nin amacı olsun temel hedef; vergiye tabi kazançta dikkate alınmayan bir unsurun, vergiye tabi kazancıda azaltıcı bir etkisinin olamayacağıdır.

Eğer, 2004 yılında enflasyon düzeltmesi yapılmamış olsaydı, satış zararı ne kadar olacaktı? 13.000 (-) 11.000 = 2.000 YTL. Bu durumda bu tutar K.K.E.G. olacaktı. Sonuçta, satış bedeli; 10.000 YTL ile 13.000 YTL arasında olduğu müddetçe oluşacak zarar K.K.E.G. olacaktı. (2004 yılında enflasyon düzeltmesi yapılmıyaydı).

Yukarıda da değindiğimiz gibi, Kanun maddesinde zararın ne zaman ortaya çıkacağı açıklanmıştır. İktisadi kıymet, düzeltilmiş değerinin (ki, bu 2003 yılı düzeltilmiş değeridir) altında bir bedelle satılırsa ortaya çıkacak zararda bu analiz yapılacaktır. Satış zararı, 2004 yılı da dikkate alınır ise elbette artacaktır ama, 2004 yılının maliyet bedelini arttıran kısmı vergiye tabi kazançta dikkate alınmıştır. Yani gelir yazılmıştır. (648 hesaba).

Bu durumda Kanun metni düz bir mantık ile ele alınmamalıdır. 2003 düzeltilmiş değeri ile ilk maliyet (düzeltme öncesi) değeri arasındaki fark ne kadarsa, zararın bu kadarı K.K.E.G.'dir demek doğru olmaz. Sonuçta satış bedeli önemli bir değişkendir. Toplam satış zararı, gelir yazılan 2004 yılı enflasyon düzeltmesine bağlı maliyet artışı da dikkate alınarak hesap edilmektedir. Öyleyse, mukteza metninde yer verilen, satış bedeli ile 2003 yılı düzeltilmiş değerini mukayese ederek K.K.E.G. olacak zararı bulmak doğru bir yöntemdir. Çünkü, **2003 düzeltilmiş değerinden daha az olan satış bedeli ile 2003 düzeltilmiş değere arasındaki farkın K.K.E.G. olması doğrudur. Ancak toplam zararda ise gelir yazılan 2004 yılı maliyet artışı (düzeltiliş tutar) da bir etkindir.**

Ancak, muktezada yer verilen ifade şu yönden eleştirilebilir. K.K.E.G. olacak zarar tespit edilirken, 2003 düzeltilmiş değeri satış değeri ile mukayese edilmektedir. Eğer, satış değeri ilk maliyetinde altında olursa ne olacaktır? Örneğimize göre ilk maliyet 10.000 YTL'dir. Satış değeri 9.000 YTL olursa zarar nasıl hesap edilecektir? Sanırız muktezada bu yön düşünülmemiştir.

Kanun maddesi, satış bedeli düzeltilmiş 2003 değerinin altında olursa ortaya çıkacak zararda, düzeltilmiş değer ile düzeltme öncesi değer (ilk maliyet) arasındaki fark kadar kısmını K.K.E.G. olarak görmektedir. İlk maliyetin altında tespit edilen bir satış bedeli ile ilk maliyet arasındaki fark kadarlık zarar ise Kanun açısından da elbette kabul edilmektedir.

Bize göre hesaplama şu şekilde olmalıdır. Satış zararı $14.000 - 9.000 = 5.000$ YTL. Hiç enflasyon düzeltilmesi yapılmıyaydı zarar ne olacaktı? $10.000 - 9.000 = 1.000$ YTL. Bir kere zararın bu kadarlık kısmı için asla kabul edilemez denemez. 2004 düzeltmesi yapılmıyaydı, maliyet 3.000 YTL artmış olacaktı ve satış zararı $(13.000 - 9.000)$ 4.000 YTL olacaktı. Bu durumda ilave ortaya çıkan 3.000 YTL zarar, K.K.E.G. olacaktır. *(İşte bu nokta muktezanın eksik kaldığı yerdir. Çünkü, 2003 düzeltilmiş değeri ile satış bedeli arasındaki fark K.K.E.G. olacaktır dersek, bu tutar $(13.000 - 9.000)$ 4.000 YTL olur ki, bu durumda enflasyon düzeltilmesine bağlı olmayan, fiili maliyet (10.000) ile satış değeri (9.000) arasındaki zarar kabul edilmemiş olur.)* 2004 maliyet artışı ise gelir yazılmıştır. Bu durumda zararı 5.000 YTL'ye getiren bu ilave 1.000 YTL'nin ise zarar artırıcı etkisi kabul edilecektir. Sonuç olarak toplam 5.000 YTL satış zararının 3.000 YTL'si ticari açıdan zarar olmakla birlikte vergisel açıdan kabul edilmeyecek, 2.000 YTL'si ise vergisel açıdan da kabul edilecektir.

4- AMORTİSMANA TABİ OLMAYAN İKTİSADİ KIYMETLER AÇISINDAN UYGULAMA ÖRNEKLERİ

4.1- Mali Duran Varlıklar

Tekdüzen hesap planına göre mali duran varlıklar aşağıdaki gibidir:

- 240 Bağlı Menkul Kıymetler
- 242 İştirakler
- 245 Bağlı Ortaklıklar
- 248 Diğer Mali Duran Varlıklar

Parasal olmayan kalemler arasında sayılan bu amortismanına tabi olmayan iktisadi kıymetler enflasyon düzeltilmesine tabi tutulmuştur. Dolayısıyla, söz konusu kıymetlerin satışı sonucunda zarar doğması halinde V.U.K. Geçici madde 25/ (I) bendi dikkate alınmalıdır.

Örnek-1: (M) A.Ş., 242 hesabında yer alan 1.340.000,00.- YTL değerindeki iştirakini (Y A.Ş.) 2006 yılında satmıştır. Söz konusu iştirakin hesap bakiyesi aşağıdaki gibidir;

242 İŞTİRAKLER	
242.01 (Y) A.Ş.	1.340.000,00.-
242.01.001 Alış Değeri	1.000.000,00.-
242.90.003 2003 Enf. Düz.	300.000,00.-
242.90.004 2004 Enf. Düz.	40.000,00.-

Satış fiyatının 1.320.000,00 YTL olması varsayımıyla; toplam satış zararı $(1.340.000 - 1.320.000)$ 20.000,00.- YTL'dir. Satış fiyatı 2003 düzeltilmiş değerinin üzerinde olduğu için V.U.K. Geçici Madde 25/(I) bendi açısından kanunen kabul edilmeyecek bir zarar söz konusu değildir.

Satış fiyatının 1.300.000,00 YTL olması varsayımıyla; toplam satış zararı $(1.340.000 - 1.300.000)$ 40.000,00.- YTL'dir. Satış fiyatı 2003 düzeltilmiş değerinin altında olmadığı için V.U.K. Geçici Madde 25/(I) bendi açısından kanunen kabul edilmeyecek bir zarar söz konusu değildir.

Satış fiyatının 1.200.000,00.- YTL olması varsayımıyla; toplam satış zararı $(1.340.000 - 1.200.000)$ 140.000,00.- YTL'dir. Satış fiyatı 2003 düzeltilmiş değerinin altındadır. Kanunen kabul edilmeyecek zarar, 2003

düzeltilmiş değeri (1.300.000) ile satış değeri (1.200.000) arasındaki fark olan 100.000,00.- YTL'dir. Toplam satış zararı 140.000,00.- YTL'nin 100.000,00.- YTL'si K.K.E.G.'dir. (İşte bu noktada VUK Geç.Md. 25/II) düz bir şekilde okunmamalıdır. 2003 düzeltilmiş değer ile düzeltme öncesi değer arasındaki fark kadar kısım (300.000), K.K.E.G. olacaktır dersek, toplam satış zararının (140.000) hepsi K.K.E.G. olacaktır örneğimizde. Oysaki satış zararının 40.000 YTL kısmı, 2004 düzeltmesi nedeniyle oluşmuştur. 2004 yılında düzeltme yapılmıyorsa toplam satış zararı (1.300.000 – 1.200.000) 100.000,00.- YTL olacaktır ve Kann maddesine göre de 100.000 YTL K.K.E.G. olacaktır.)

Satış fiyatının 900.000,00.- YTL olması varsayımıyla; toplam satış zararı (1.340.000 – 900.000) 440.000,00.- YTL'dir. Bu zararın, ilk maliyet (1.000.000) ile satış fiyatı (900.000) arasındaki kısmı olan 100.000,00.- YTL kabul edilecek bir zarardır. 2003 düzeltilmiş değeri (1.300.000) ile düzeltme öncesi değer (1.000.000) arasındaki fark kısmı olan 300.000,00.- YTL ilse kabul edilmeyecek bir zarardır. Toplam zara etken olan son 40.000,00.- YTL'lik kısım ise 2004 enflasyon düzeltmesine bağlı maliyet artışı olup, bu 40.000,00.- YTL 2004 kayıtlarında gelir olarak 648 hesaba kaydedilmiş ve vergiye tabi kazançta dahil edilmiştir. Bu nedenle 40.000,00.- YTL zarar kabul edilecektir. Bu durumda toplam satış zararı olan 440.000,00.- YTL'nin 2003 enflasyon düzeltmesinde oluşan maliyet artışı kadar kısmı, 300.000,00.- YTL, kanunen kabul edilmeyen bir zarardır.

Örnek-2: 242 hesabın ilk alış değeri 288.596,35 YTL. 2003 enflasyon düzeltmesi ile gelen maliyet artışı 1.697.038,04 YTL. 2004 enflasyon düzeltmesi ile gelen maliyet artışı ise 274.811,80 YTL'dir. İştirakin satış değeri 472.636,00.- YTL.

Satış bedeli, ilk maliyet değerinin üstündedir. Ancak 2003 yılı düzeltilmiş değerinin (1.985.634,39.- YTL) altındadır. Toplam satış zararı (2.260.446,19 – 472.636,00) 1.787.810,19 YTL'dir.

2003 düzeltilmiş değeri ile satış değeri arasındaki fark olan (1.985.634,39 – 472.636,00) 1.512.998,39 YTL kanunen kabul edilmeyen zarar olmalıdır. 2004 yılı maliyet artışı (274.811,80) ise toplam satış zararını (1.512.998,39 + 274.811,80) 1.787.810,19 YTL'ye getirmektedir ancak, 2004 yılı düzeltme tutarı gelir yazılarak vergiye tabi kazançta dikkate alınmıştır. Dolayısıyla bu tutarın yol açtığı zarar kabul edilecektir. Öyleyse toplam satış zararı olan 1.787.810,19 YTL'nin, 1.512.998,39 YTL'si kanunen kabul edilmeyen bir zarardır. Ya da diğer yaklaşım tarzıyla, 2003 düzeltilmiş değer ile düzeltme öncesi değer arasındaki farka (1.985.634,39 – 288.596,35=1.697.038,04) isabet eden zarar K.K.E.G. olmalıdır. Bu durumda 2003 düzeltilmiş değerine göre satış zararı (1.985.634,39 – 472.636,00) 1.512.998,39.- YTL'dir.Yani sonuç değişmemiştir.

Bu konuda rastladığımız bir hesaplama şekli de; her ne kadar 2004 yılı enflasyon düzeltmesi gelir yazılmış olsa da, 2003 yılında gelir yazılmayan ve 570 hesaba kaydedilen tutar, 570 hesapta 2004 yılında enflasyon düzeltmesine tabi tutulduğu ve çıkan farkın da gider yazılması sebebiyle, 2004 yılı maliyet artışının bu kadarlık kısmının da vergisel açıdan satış zararı olarak kabul edilmemesi şeklindedir. Yani, 2004 aralık dönemi düzeltme katsayısı bilindiği gibi TEFE endeksine göre (8.403,80 / 7.382,10) 1,13840 olarak dikkate alınmıştır. 2003 yılında 570 hesaba alacak kaydedilen 1.697.038,04 YTL, 2004 yılında endekslenerek 234.870,06 YTL artırılmıştı. Dolayısıyla her ne kadar 2004 yılında 242 hesap endekslenerek 274.811,80 YTL gelir yazılmışsa da, 2003 yılında gelir yazılmayan ve vergiye tabi kazançta dikkate alınmayan tutarın 2004 yılına 234.870,06 YTL gider etkisi olmuştu. Bu durumda 2004 yılında bu iktisadi kıymet (iştirak) için gelir yazılan net tutar (274.811,80 – 234.870,06) 39.941,74 YTL'dir. Öyleyse 2004 yılı maliyet artışından da kaynaklanan toplam zararda kabul edilecek tutar 39.941,74 YTL olmalıdır. Bu görüşe göre örnek-2'deki kanunen kabul edilmeyecek zarar (1.512.998,39 (274.811,80 – 39.941,74)) = 1.747.868,45 YTL olmalıdır. Yani vergisel açıdan kabul edilmeyecek satış zararı, 2003 yılında oluşan 570 hesabın, 2004 yılında endekslenmesi sonucu artırılan kısım kadar artmaktadır.

Bu görüşe kesinlikle katılmıyoruz. Enflasyon düzeltmesinin elbette çok eleştirilen tarafları oldu ancak; dönemsel ilkesine kesinlikle aykırı olan bu fikri kabul edemiyoruz. Kanun maddesinden de bu şekilde bir analiz

yapılması gerekliliğine ulaşılmamaktadır. Ancak bu yöntem elbette vergi matrahını arttırıcı bir yöntemdir. (Sonuçta zararı kabul edilmeyecek tutar artmaktadır.) Dolayısıyla uygulamadaki tabiri ile "maliye lehine" bir çözümlerdir. Ancak, vergisel risk almayalım diye de dönemsellik ilkesine aykırı bir çözüme katılmıyoruz. Sonuçta dönemler birbirinden ayrıdır, 242 hesap ve 570 hesap başka başka hesaplardır ve ayrıca 570 / 580 hesapların endekslenmesi ise başlı başına zaten tartışmalı bir konudur. Ama çalışmamızın en başında da belirttiğimiz gibi Maliye Bakanlığı tarafından genel tebliğ veya sirküler bazında bu konuda bir açıklama yapılmayıp, uygulama örnekleri de verilmediği için konu elbette tartışılabilir. Ancak, ulaştığımız muktezada da Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Başkanlığının bu şekilde bir detaya girmediğini görmekteyiz.

Örnek-3: Örnek-1'de yer verilen iştirakle ilgili olarak, 243 İştiraklere Sermaye Taahhütleri hesabında halen ödenmemiş 100.000 YTL sermaye taahhüdü olduğu varsayalım.

Bu durumda (M) A.Ş.'nin sahip olduğu hisselerin kayıtlı değeri 1.000.000 YTL olarak değil, 900.000 YTL olarak dikkate alınmalıdır. Çünkü, alış bedeli ödenmemiş bir ortaklık payına sahipte olunamaz. Yapılacak ilk kayıt, öncelikle 242 hesabının bakiyesi 243'de yer alan tutar kadar azaltılmak olmalıdır. Kâr/Zarar hesaplamaları ise buna göre yapılmalıdır.

4.2- Stoklar

Stoklarda parasal olmayan kıymetler arasında sayılmıştır. Stoklar için genel tebliğler bazında çeşitli toplulaştırılmış yöntemler tespit edilmiştir. Bu nedenle **stok miktarı fazla olan ve stoklarını toplulaştırılmış yöntemlere göre düzeltilmiş işletmelerde, V.U.K. Geçici Madde 25/(I) bendine göre kabul edilmeyecek bir satış zararı tespit etmek çok zor olacaktır.** Çünkü, bilinmektedir ki bir çok işletme stoklarını fiili yonteme göre (yani stok bazında tek tek alış tarihine dönerek bu tarihe göre düzeltmek yöntemine göre) değil, toplulaştırılmış yöntemlere göre enflasyon düzeltmesine tabi tutmuştur. Ancak, **ticari mal satan işletmelerde düşünülebilir ki; bu da yine stoklar fiziki olarak büyük hacimli olmalı ve muhasebe kayıtları ile stok kartlarında, fiziki stok bazında satış kâr/zararı tespit edilebiliyor olmalıdır.** Bu gibi işletmelerde zaten enflasyon düzeltmelerini fiili yonteme göre yapmışlardır. **İmalatçı işletmelerde ise V.U.K. Geçici Madde 25/(I) açısından bir tespit yapabilmek çok zordur. Hele ki toplulaştırılmış yöntemler tercih edildiyse çok çok zordur.** Bu imkansızlık ancak fiili maliyet yöntemini tercih eden ve bilgisayar sistemleri gerekli raporlamayı yapabilecek düzeyde detaylı olan işletmelerde mümkün olabilir ki; stoklarda bu yönde bir tespiti el yordamıyla yapmak hemen hemen imkansızdır.

Örnek: İş Makineleri satan (M) Ltd. Şti., stoklarında yer alan bir makineyi 2006 yılı içinde satmıştır. Söz konusu stok için veriler aşağıdaki gibidir.

153 TİCARİ MALLAR	511.500,00.-
153.01 İş Makineleri	511.500,00.-
153.01.01 ..... Makineleri	511.500,00.-
153.01.01.001 ....no.lu makine	500.000,00.-
153.01.90.003 2003 yılı Enf. Düz.	10.000,00.-
153.01.90.004 2004 yılı Enf. Düz.	1.500,00.-

Satış fiyatının 500.000,00.- YTL olması varsayımıyla; satış fiyatı 2003 düzeltilmiş değerinin altındadır. Toplam satış zararı (511.500 – 500.000) 11.500,00.- YTL olup, 2003 düzeltilmiş değeri (510.000) ile satış fiyatı arasındaki fark olan 10.000,00.- YTL K.K.E.G. olacaktır. Ya da diğer yaklaşım tarzıyla, 2003 düzeltilmiş değer ile düzeltme öncesi değer arasındaki farka (510.000 – 500.000 = 10.000) isabet eden zarar K.K.E.G. olmalıdır. Bu durumda 2003 düzeltilmiş değerine göre satış zararı (510.000 – 500.000) 10.000,00.- YTL'dir. Yani yine aynı sonuca ulaşılmıştır.

Satış fiyatının, 510.500 YTL olması varsayımıyla; toplam satış zararı 1.000,00.- YTL'dir. Satış fiyatı 2003 düzeltilmiş değeri olan 510.000,00.- YTL'nin üzerindedir. Dolayısıyla V.U.K. Geçici Madde 25/(I) bendine göre bir zarar ayrıştırması yapılmasına gerek yoktur.

Satış fiyatının 490.000,00.- YTL olması varsayımıyla; satış fiyatı ilk maliyet değerinin de altındadır. Bu durumda toplam satış zararı olan 21.500,00.- YTL'nin, öncelikle (500.000 – 490.000) 10.000,00.- YTL'lik kısmı elbette kabul edilir bir zarardır. 2003 düzeltilmiş değer ile düzeltme öncesi değer arasındaki fark olan (510.000 – 500.000) 10.000,00.- YTL ise kabul edilmeyecek zarardır. Toplam zararı 21.500,00.- YTL'ye taşıyan 2004 yılı düzeltme farkı olan 1.500,00.- YTL ise 2004 yılında gelir yazılan bir tutar olduğundan ve V.U.K. Geç.Md.25'le ilgili olmayan bir dönemin düzeltilmesi olduğundan zarar olarak kabul edilecektir. Bu durumda toplam 21.500,00.- YTL zararın 2003 yılı düzeltme farkı olan 10.000,00.- YTL kısmı K.K.E.G.'dir.

4.3- Boş Arsa ve Araziler

Bilindiği gibi, V.U.K. Madde 314'e göre, boş arazi ve arsalar amortismanına tabi tutulamaz. Ancak, 250-Arazi ve Arsalar hesabı parasal olmayan bir kalem olarak enflasyon düzeltilmesine tabi tutulmuştur. Bu nedenle, söz konusu amortismanına tabi olmayan iktisadi kıymetlerin satışında da zarar olması durumunda, V.U.K. Geçici Madde 25/(I) bendi açısından kabul edilmeyecek satış zararı, (4.1) numaralı kısımda ele aldığımız mali duran varlıklar veya (4.2) numaralı kısımda ele aldığımız stoklar gibi hesaplanmalıdır.

4.4- Yıllara Yaygın İnşaat İşleri

Bilindiği gibi, yıllara yaygın inşaat ve onarım işleri taahhüt şeklinde yapılan işlerdir. Dolayısıyla bu faaliyetler neticesinde satışa konu edilecek işletmeye dahil bir iktisadi kıymet edinilmez. Zaten tekdüzen hesap planına göre de yıllara yaygın inşaat ve onarım işleri hizmet üretim maliyeti kapsamındaki hesaplarda izlenir. Burada teslim edilecek üretilen bir mal yoktur, verilen bir hizmettir. Buna bağlı olarak ta elbette V.U.K. Geçici Madde 25/(I) bendi kapsamında düşünülecek bir amortismanına tabi olmayan iktisadi kıymet oluşmamaktadır. Ancak, her ne kadar konumuz ile ilgili olmasa da yıllara yaygın inşaat ve onarım işi yapan işletmeleri 2003 yılına ilişkin olarak yapmış oldukları enflasyon düzeltmesi neticesinde ortaya çıkan enflasyon kâr veya zararını V.U.K. Geçici Madde 25/(I) bendi kapsamında geçici kabulün yapıldığı ve maliyetler ile hak edişlerin sonuç hesaplarına aktarıldığı hesap döneminin vergiye tabi kazancı belirlenirken, beyanname üzerinde ilave veya indirim olarak göstererek dikkate almayacaklardır.

4.5- Özel İnşaatlar

Özel inşaat veya yap/sat olarak adlandırılan inşaat işlerinde, işi yağan mükellef kendi hesabına yaptığı bu faaliyet neticesinde satışa konu edeceği bir iktisadi kıymet edinmekte, üretmektedir. Dolayısıyla tekdüzen hesap planına göre de tipik bir imalat işletmesinde hangi hesaplar kullanılıyorsa, bu işlerde de aynı hesaplar kullanılmaktadır. Bir hesap dönemi içinde tamamlanamayan özel inşaatlara ait maliyetler 151-Yarı Mamuller hesabında biriktirilmektedir. Sonuç olarak bu tarz inşaat işlerinde işletmede, satışa konu edilecek bir amortismanına tabi olmayan iktisadi kıymet, diğer tabiri ile satışa konu edilecek bir stok edinilmekte, üretilmektedir. Bu V.U.K. Geçici madde 25/(I) bendi hükmü bu iktisadi kıymetler zararına satılırsa geçerlidir. Kaldı ki, çalışmamızda yer verdiğimiz muktezada zaten özel inşaat işi ile uğraşan bir mükellefe verilmiştir. Özel inşaat işleri sonucu edinilen iktisadi kıymetler muhasebeye stoklar arasında gözükmektedir. Dolayısıyla stoklar hakkında yaptığımız açıklamalar burada da geçerlidir.

4.6- Hisse Senetleri

Bilindiği gibi borsada işlem görsün veya görmesin hisse senetleri enflasyon düzeltilmesine tabi iktisadi kıymetlerdir. 9 numaralı V.U.K. Sirkülerinin (2) numaralı "**31.12.2003 Tarihli Bilançonun Düzeltilmesi**" başlıklı bölümünün, (2.1) numaralı "Yabancı Para Cinsinden Hisse Senetleri, İştirakler ve Avansların Durumu" başlıklı

kısımında da bu husus bir kez daha açıklanmıştır. Yabancı para cinsi hisse senetleri ise 9 numaralı VUK Sirkülerinde yapılan açıklamalara göre düzeltme tarihindeki T.C. Merkez Bankası döviz alış kuruna göre düzeltmeye tabi tutulacaktır. Ancak, burada şöyle bir husus vardır ki; 328 numaralı VUKGT'nde 2003 yılı bilançosunun nasıl düzeltileceği açıklanmıştır ve bu tebliğde de (VII.2) numaralı bölümde borsada işlem gören hisse senetlerinin bilanço günündeki borsa rayiçlerine göre düzeltileceği ve ayrıca enflasyon düzeltmesine tabi tutulmayacağı açıklanmıştır. Elbette bu genel tebliğ bu durumda V.U.K.'nda yer alan hisse senetlerinin alış bedeli ile değerlendirileceği hükmü ile çelişmektedir ama asıl çelişki, daha sonra yayınlanan 9 numaralı V.U.K. sirkülerinde yer alan 2003 bilançosunda yer alan hisse senetlerinin borsada işlem görsün veya görmesin enflasyon düzeltmesine tabi tutulacağı açıklamasıdır. Yani, Kanun maddesine aykırı bir genel tebliğ, genel tebliğ ile getirilen düzenlemeye aykırı bir hüküm getiren sirküler mevcuttur. Sirküler ile düzenleyici bir işlem yapıp yapılamayacağı, genel tebliğ ile Kanuna aykırı bir hüküm getirilip getirilemeyeceği konuşulabilir ama asıl konumuz elbette bu değildir. Sonuçta enflasyon düzeltmesi denen kâbusun tartışmalı bir çok yanı mevcuttur ve çalışmamızın başında da yer verildiği meslek mensupları ve mükelleflerin hepsi inşallah bir daha uygulamak zorunda kalmayız temennisi içindedir.

Sonuç olarak 110 Hisse Senetleri hesabında yer alan hisse senetleri enflasyon düzeltmesine tabi tutulmuştur. Bu hisse senetleri de elden çıkarılırken zarar oluşursa, yukarıda yaptığımız açıklamalar çerçevesinde, 2003 enflasyon düzeltmesi neticesinde oluşan maliyet artışları V.U.K. Geçici Madde 25/(I) bendi hükmüne göre değerlendirilmelidir.

Örnek: 2004 yılında İMKB'den alınan hisse senedinin alış değeri 100.000,00.- YTL'dir. 31.12.2003'de yapılan enflasyon düzeltmesi neticesinde 20.000,00.- YTL, 31.12.2004'de yapılan enflasyon düzeltmesi neticesinde de 2.500,00.- YTL ilave dilerek hesap bakiyesi 122.500,00.- YTL olmuştur.

2006 yılında İMKB'de hisse senetleri 90.000,00.- YTL'ye elden çıkarılmıştır. Satış zararı (122.500 – 90.000) 32.500,00.- YTL'dir. Bunun (100.000 – 90.000) 10.000,00.- YTL'lik kısmı ilk alış değeri ile satış değeri arasındaki zarardır. Dolayısıyla bu zarar vergisel açıdan kabul edilecektir. 2003 düzeltilmiş değeri (110.000) ile düzeltme öncesi değer arasındaki farka (120.000 – 100.000 =20.000) isabet eden zarar (20.000,00.- YTL) ise V.U.K. Geçici Madde 25 /(I) açısından kanunen kabul edilmeyecek bir zarardır. Toplam zarar 32.500,00.- YTL'ye taşıyan 2004 yılına ait enflasyon düzeltmesi farkı ise satış zararının kanunen kabul edilen kısmı olarak değerlendirilecektir. Bu durumda 32.500,00.- YTL'lik toplam menkul kıymet satış zararının 20.000,00.- YTL'si K.K.E.G. olarak beyanname üzerinde ilaveler arasında gösterilecektir.

İMKB'de 110.000,00.- YTL'na elden çıkarılabilseydi bu hisse senetleri, 2003 düzeltilmiş değeri (120.000) ile satış değeri (110.000) arasındaki farka isabet eden 10.000,00.- YTL , toplam satış zararı olan (122.500 – 110.000) 12.500,00.- YTL'nin içinde kanunen kabul edilmeyen zarar olarak değerlendirilecekti.

HAZIRLAYAN:

Güray ÖĞREDİK
Serbest Muhasebeci Mali Müşavir

Mazars&Denge Denetim YMM A.Ş.
Vergi Departmanı / Müdür Yardımcısı

